

Obilniny ako potenciálny globálny inflačný faktor

Ing. Mikuláš Cár, PhD., Národná banka Slovenska

V dôsledku rastúceho celosvetového dopytu po obilninách aj pre ich čoraz výraznejšie využívanie na priemyselné účely sa obilniny stávajú strategickou surovinou. Odborníci hovoria o výraznom prepájaní energetickej ekonomiky s ekonomikou potravinárstva, čím sa trend svetových cien vybraných potravinárskych produktov výrazne približuje k trendu svetových cien ropy¹. V reakcii na uvedené skutočnosti sa v ekonomickej teórii začína objavovať nový pojem – agflácia.

AKTUÁLNY STAV A PREDPOKLADANÝ VÝVOJ VYUŽÍVANIA OBI LNÍN NA ENERGETICKÉ ÚČELY

Podľa aktuálnych údajov Medzinárodného výboru pre obilniny (IGC – *International Grains Council*) by mala odhadovaná tohoročná celosvetová produkcia obilnín dosiahnuť 1 568 mil. ton, čo je o 34 mil. ton menej ako pred rokom. Pokračoval by tak klesajúci trend produkcie obilnín z minulého roku. Na druhej strane aktuálne údaje signalizujú pokračujúci trend zvyšovania celosvetovej spotreby obilnín (o 11 mil. ton oproti roku 2006), čo má za následok výraznejšie zníženie zásob uskladneného obilia (o 58 mil. ton oproti roku 2006).

Posledný aktualizovaný výhľad produkcie obilnín na rok 2008 predpokladá zastavenie klesajúceho trendu produkcie obilnín, keď sa očakáva zvýšenie celosvetovej produkcie o 90 mil. ton. Pomerne výrazne by však mala v budúcom roku vzrásť aj celosvetová spotreba obilnín, najmä v dôsledku rastúcej spotreby potravín v Číne a Indii, ale aj z dôvodu výraznejšieho rastu spotreby obilnín na technické účely. V dôsledku týchto skutočností v roku 2008 poklesnú celosvetové zásoby obilnín o 16 mil. ton oproti roku 2007 a dosiahnu najnižšiu úroveň za posledných takmer 30 rokov. Roztvárajúce sa nožnice medzi rastúcou celosvetovou spotrebou a zásobami obilnín sa už začali prejavovať na podstatnom raste cien obilnín na svetových trhoch.

Z údajov Medzinárodného výboru pre obilniny (IGC) ďalej vyplýva, že najväčší podiel na celkovej celosvetovej produkcii obilnín (takmer 50 %) má kukurica. Na pšenicu pripadá okolo 36 %, na jačmeň vyše 6 % a na ostatné obilniny okolo 9 % z celkovej celosvetovej produkcie obilnín.

Podstatná časť obilnín sa spotrebúva na krmné účely (takmer 45 %). Na potravinárske účely je určených okolo 35 % obilnín, na priemyselné účely vyše 12 % (okolo 220 mil. ton) a zvyšok pripadá na straty a iné použitie. V posledných rokoch bol zaznamenaný značný nárast podielu spotreby obilnín na priemyselné účely (v súčasnosti viac ako dvojnásobný oproti roku 2000).

Obilniny určené na priemyselné spracovanie sa začínajú postupne vo väčšej miere používať na

výrobu etanolu ako na výrobu škrobu. Na výrobu etanolu by sa mala už v budúcom roku použiť viac ako polovica obilnín určených na priemyselné spracovanie (takmer 110 mil. ton). Ako rozhodujúca obilnina na výrobu etanolu sa používa kukurica, v celosvetovom meradle však postupne rastie aj podiel pšenice a repky (v Európe predstavuje až 95-percentný podiel na výrobe bionafty) používanej na tento účel.

Od hospodárskeho roka 2007/2008 sa bude v rámci EÚ vyplácať podpora pestovateľom tzv. „energetických plodín“ do výšky 45 EUR/ha a maximálnej garantovanej výmery EÚ 2 mil. ha. Nárok na túto platbu budú mať pestovatelia plodín určených na výrobu určitých foriem energie, a to biopalív uvedených v článku 2 bode 2 smernice 2003/30/ES o podpore využívania biopalív alebo iných obnoviteľných zdrojov v doprave a tiež plodín na získavanie elektrickej a termálnej energie z biomasy. Viac o otázkach výroby biopalív v EÚ je uvedené v boxe.

Podľa informácií Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (VÚEPP)² energetické využitie biomasy na Slovensku zatiaľ zaostáva za potenciálnymi energetickými, ekonomickými a environmentálnymi možnosťami. Je však predpoklad, že v súlade so svetovým trendom sa obilniny a repka začínú výraznejšie používať na výrobu biopalív aj v podmienkach Slovenska.

Na Slovensku by sa takto mohlo v zmysle Národného programu rozvoja biopalív spracovať postupne do roku 2010 okolo 155 tis. ton pšenice, 118 tis. ton kukurice a až 190 tis. ton olejnatých semien – hlavne repky, aby sa zabezpečil dostatok surovín na naplnenie národných cieľov. Predpokladá to minimálne zdvojnásobiť oševné plochy plodín určených na energetické účely oproti súčasnosti (v prípade pšenice na zhruba 33 tis. ha, kukurice na 17 tis. ha a repky ešte výraznejšie). Výhľadovo by mal podiel rozlohy oševných plôch pšenice a kukurice na priemyselné účely predstavovať okolo 10 % z celkových plôch osiatych týmito plodinami (pšenica 368 tis. ha, kukurica 162 tis. ha) a ich produkcia zhruba 8 %, resp. 11 % z predpokladanej celkovej produkcie pšenice a kukurice v roku 2010 (pšenica zhruba 2 mil. ton, kukurica zhruba

¹ Podľa Svetovej banky vzrástli aktuálne svetové ceny základných potravinárskych komodít v porovnaní s rokom 2005 o viac ako 21 % a svetové ceny obilnín a ropy o viac ako 30 % (bližšie Clifton, E.: *Energy: Biofuels Pushing Up Food Aid Prices*. <http://ipsnews.net>).

² Bližšie *Situácia a výhľadová správa k 30.12.2006 – Obilniny*. VÚEPP, Bratislava 2007, a *Situácia a výhľadová správa k 30.12.2006 – Olejiny*. VÚEPP, Bratislava 2007.

Perspektíva biopalív v EÚ

Rastúca celosvetová spotreba energií, otázky zníženia, resp. eliminácie závislosti od dodávok ropy a snahy o zníženie negatívnych následkov oxidu uhličitého na životné prostredie vyvolali vlnu aktivít za výraznejšie využívanie biomasy na výrobu energie.

Podpora využívania biomasy v Európskej únii, zakotvená v smernici Európskeho parlamentu a Rady o biopalivách č. 2003/30/ES³, je súčasťou aj novej európskej energetickej politiky. Jarne zasadnutie Rady v marci 2007 schválilo záväzný cieľ, ktorým je 20-percentný podiel energie z obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe energie EÚ do roku 2020 pri zohľadnení rozličnej situácie jednotlivých krajín, ich východiskových pozícií a potenciálov. V súčasnosti majú obnoviteľné zdroje v EÚ zhruba 6,5-percentný podiel na celkovej spotrebe energie (na Slovensku je to len 1 %, ale podľa ministerstva hospodárstva sa má tento podiel zvýšiť do roku 2010 na 4 %, do roku 2015 na 8 % a do roku 2020 na 12 %).

Snahy o zvyšovanie podielu využívania biomasy pri výrobe energie sú v poslednom období v centre pozornosti a po prvotných jednoznačných súhlasných stanoviskách sa čoraz viac objavujú aj rezervované až odmietavé stanoviská, predovšetkým environmentalistov. Viac ako 30 organizácií a združení z celého sveta spoločne žiada od EÚ moratórium na výrobu biopalív z monokultúr pestovaných vo veľkom rozsahu. Signatári varujú, že produkcia biopalív bude urýchľovať klimatické zmeny, zničí biodiverzitu a vytlačí pôvodné kultúry. Európska politika v oblasti biopalív predstavuje podľa nich hrozbu zrýchľovania globálneho otepľovania tým, že zničí rašeliniská, tropické a subtropické lesy, ktoré sú najväčšími likvidátormi oxidu uhličitého. V dňoch 26. a 27. 6. 2007 prezentovali environmentálne skupiny svoje argumenty aj poslancom Európskeho parlamentu.

Jednoznačná podpora urýchlenia investícií do obnoviteľných zdrojov a do zvyšovania efektívnosti spotreby energií odznela na augustovom stretnutí Rámcovej konferencie OSN o zmenách klímy (UNFCCC) vo Viedni. V odbornej správe sa konštatuje, že len udržanie skleníkových plynov na súčasnej úrovni by si do roku 2030

vo svetovom meradle vyžiadalo od 145 do 155 mld. EUR, čo predstavuje 0,3 až 0,5 % HDP planéty alebo 1,1 až 1,7 % svetových investícií, ktoré by mali byť určené na boj proti klimatickým zmenám.⁴

Závazok EÚ znížiť emisie oxidu uhličitého, zvýšiť využívanie obnoviteľných zdrojov a energetickú efektívnosť do roku 2020 vyvolal v sektore energetiky vretien. Energetické firmy, environmentálne mimovládne organizácie i skupiny presadzujúce obnoviteľné zdroje sa snažia upútať pozornosť rozhodovateľov na svoje argumenty. V kruhoch EK sa pripravuje séria legislatívnych návrhov⁵, ktoré majú odpovedať na trojitú výzvu klimatických zmien, energetickej bezpečnosti a snahy udržať nízke ceny energií.

EK by mala predložiť návrh rámcovej smernice pre obnoviteľné zdroje pred konferenciou OSN o klimatických zmenách (3. – 14. december 2007, Bali), alebo bezprostredne po nej. Po schválení celkových národných cieľov bude úlohou každej členskej krajiny vypracovať sektorové ciele pre každý typ obnoviteľných zdrojov – solárnu, veternú, vodnú energiu, biomasu atď. – v národných akčných plánoch. Stále však nie je jasné, či budú prijaté národné akčné plány právne záväzné a či bude EK každý z nich prijímať samostatným rozhodnutím.

Jednou z možností, ktorú EK zvažuje, je žiadať od každej členskej krajiny zvýšenie podielu biopalív na výrobe energie o 13 % do roku 2020, čo by však nekorešponovalo so súčasnou dohodou, že pri určovaní národných cieľov je potrebné brať do úvahy „rozličné národné štartovacie pozície a potenciál“. Členské krajiny budú mať možnosť samé rozhodnúť, aké ciele si určia pre obnoviteľné zdroje v sektore vyhrievania a chladenia budov. Predpokladá sa, že EK poskytne len „indície“. V júlovom hlasovaní tento prístup podporili aj členovia výboru EP pre priemysel, výskum a energiu (ITER).

Konečná podoba rámcovej smernice EK pre používanie obnoviteľných zdrojov energií bude známa až v nasledujúcom roku, ale takmer s určitosťou možno predpokladať potvrdenie línie pre vytváranie predpokladov na širšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie v budúcnosti.

LIMITY PRE POUŽITIE BIOPALÍV NA VÝROBU ENERGIE

Pre výrobu biozložiek a ich použitie na výrobu energie existujú určité ekonomické a technické limity, ktoré obmedzujú možnosti ich využitia:

- Biozložky sa vyrábajú z biomasy a výška úrod závisí od mnohých parametrov, najmä však od klimatických podmienok. Rizikovým faktorom sa tak stáva množstvo a dostupnosť surovín na ich výrobu. Naproti tomu motorové palivá musia byť trvalo dostupné a musia mať vyrovná-

3 V súlade s článkom 3 by mali členské štáty zabezpečiť, aby bol na ich trh uvedený minimálny podiel biopalív a iných obnoviteľných palív, pričom referenčnou hodnotou pre tieto ciele sú 2 %, vypočítané na základe energetickeho obsahu všetkých benzínov a nafty na dopravné účely, uvedených na ich trhy do 31. 12. 2005, a 5,75 % do 31. 12. 2010. Základným motívom vytvorenia smernice podporujúcej rozsiahlejšie využívanie biopalív je stratégia Spoločenstva o udržateľnom rozvoji. Súčasné fosilné zdroje nie sú len rozhodujúcim zdrojom energií, ale aj väčším zdrojom emisií oxidu uhličitého. Vyššie využívanie biopalív v doprave je časťou opatrení aj na splnenie záväzkov Kjótskeho protokolu.

4 Pozri „Udržanie emisií by stálo asi 150 miliárd EUR.“
www.tvojepeňazek.sk

5 Už 19. septembra mala komisárka Nellie Kroes (konkurencia) a komisár Andris Piebalgs (energetika) dokončiť návrh smerníc pre ďalšiu liberalizáciu vnútorného trhu s elektrickou energiou a zemným plynom. V decembri 2007 by mala EK predložiť návrh celkovej „rámcovej smernice“ o obnoviteľných zdrojoch energie vrátane aktualizácie smernice o biopalivách, prehodnotenie potreby harmonizácie národných systémov podpory pre obnoviteľné zdroje elektrickej energie a strategický energetický technologický plán.

1,1 mil. ton). Spotreba olejnatých semien (najmä repky) na výrobu biopalív už v tomto roku na Slovensku medziročne vzrástla o 28 % a predstavovala 68 % z celkovej spotreby repky. V nasledujúcich rokoch sa predpokladá ďalší rast spotreby repky na priemyselné účely. Keďže však osevné plochy poľnohospodárskych plodín určených na technické účely môžu zabrať len limitovanú rozlohu ornej pôdy Slovenska, rastúcu potrebu bude potrebné riešiť aj prostredníctvom zvyšovania výnosov.

nú kvalitu. Biozložky sú drahšie a nevyrovnanosť výšky úrod sťažuje uplatnenie jednoduchých podporných mechanizmov.

- Smernica 98/70/EC o kvalite palív určuje maximálne množstvo kyslíkatých zlúčenín, ktoré môžu byť prítomné v motorových palivách. Uvedené požiadavky možno dosiahnuť len prostredníctvom primeraných technologických zariadení, ktoré sú spojené s investičnými nárokmi do budovania súčasných alebo vybudovania nových výrobných kapacít.
- Pri súčasnej úrovni spotrebnej dane ani oslobodenie esterov od spotrebnej dane nestačí na to, aby boli cenovo konkurencieschopné. Preto treba hľadať iné možnosti podpory (okrem samozrejme zvyšovania efektívnosti výroby biozložiek).
- Na pestovanie technických plodín určených na výrobu biopalív by bolo potrebné vyčleniť určitú výmeru ornej pôdy (na Slovensku podľa orientačných odhadov zhruba 200 000 ha), čím by sa ubrali plochy na iné plodiny, s možnými dopadmi na rast ich cien.

Ukazuje sa, že jedna z najväčších prekážok rozšírenia používania biopalív je ich cena, pretože náklady na výrobu alternatívnych palív sú oveľa vyššie ako ceny palív vyrobených z fosílnych zdrojov. Niektoré špecifické vlastnosti biozložiek totiž vyžadujú nielen nové technológie, ale aj zmeny v logistike, najmä pri dlhodobom skladovaní, vyžadujú si zavedenie povinnej certifikácie výrobcov a kontroly výrobkov v sieti čerpacích staníc, s čím sú spojené ďalšie náklady. V súčasnosti sa teda javí väčším problémom efektívny predaj biopalív než samotné zvládnutie ich výroby.

VÝVOJ CIEN OBILNÍN, VÝROBNÝCH CIEN POTRAVINÁRSKÝCH VÝROBKOV A SPOTREBITEĽSKÝCH CIEN POTRAVÍN NA SLOVENSKU A V OKOLITÝCH KRAJINÁCH

Aj napriek očakávanej rekordnej úrode kukurice a vyššej celosvetovej produkcii pšenice dôjde s veľkou pravdepodobnosťou v budúcom roku

k ďalšiemu zníženiu svetových zásob obilnín, pretože spotreba naďalej prevyšuje ich produkciu. Vychádzajúc z týchto faktov, v každom prípade sa môžu svetové ceny obilnín aj naďalej udržať na veľmi vysokej úrovni.

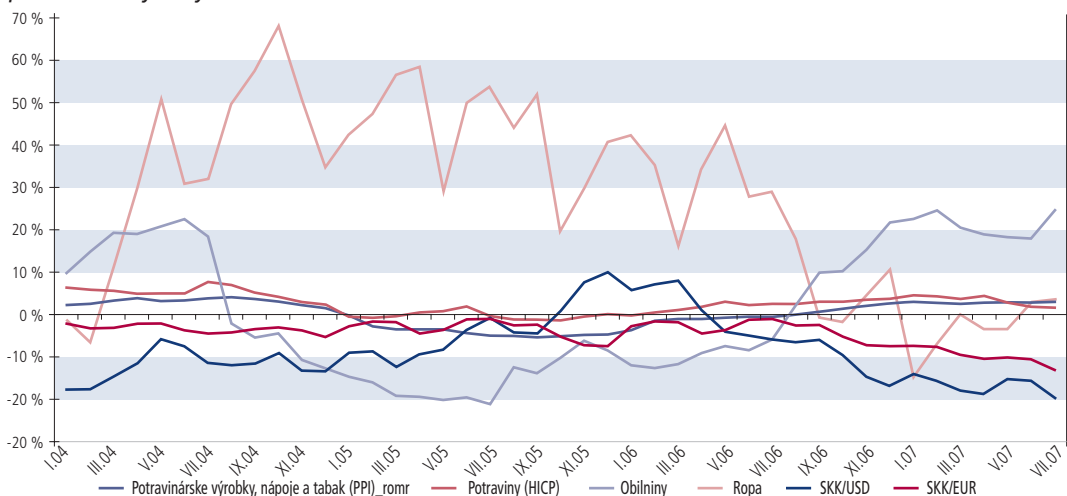
V porovnaní s minulým rokom sú na Slovensku aktuálne ceny obilnín v priemere o 24,5 % vyššie (pri potravinárskej pšenici v priemere o 39,4 %, pri krmnej pšenici v priemere o 53,2 %, pri potravinárskej raži v priemere o 54,3 %).

Z porovnania medziročného vývoja cien obilnín, výrobných a spotrebiteľských cien potravín vyplýva, že úroveň výrobných a spotrebiteľských cien potravinárskych výrobkov bola na Slovensku v posledných rokoch zatiaľ pomerne autonómna vo vzťahu k vývoju cien obilnín, aj keď ich vývoj mal podobný trend. Podobné porovnanie za okolité krajiny nie je možné pre chýbajúce údaje o vývoji cien obilnín.

Hľadanie dôvodov, prečo sa zmeny cien obilnín neprejavili v posledných rokoch výraznejšie na zmenách cien výrobcov i spotrebiteľských cien potravinárskych výrobkov je pomerne zložitá. Pôsobí tu celý rad faktorov, jedným z rozhodujúcich je miera potravinovej bezpečnosti alebo miera (ne)závislosti od dovozov.⁶ Dôležitým faktorom je aj miera apreciácie národnej meny voči určujúcim menám na svetových trhoch a tiež agresívne pôsobenie obchodných reťazcov na domácich potravinových trhoch. V nových členských krajinách EÚ sa zvykne uvažovať aj o tzv. špecifických tranzitívnych faktoroch (ešte stále vyšší podiel výdavkov na potraviny v spotrebnom koši ako v starých členských krajinách a pod.).

Z pohľadu analýzy možného pôsobenia cien dôležitých komodít na infláciu je zaujímavý napr. medziročný vývoj cien obilnín a cien ropy v posledných rokoch. V júli 2004 ceny ropy aj ceny obilnín výrazne medziročne rástli (okolo 30 %). Následne sa dynamika medziročných cien ropy postupne v niekoľkokomesačných cykloch spomaľovala a v septembri 2006 došlo k poklesu, kým ceny obilnín mali v danom období na medziročnej báze prevažne klesajúci trend. Od konca roku 2006 ceny

Graf 1 Medziročné zmeny cien obilnín, ropy, výmenných kurzov, výrobných a spotrebiteľských cien potravinárskych výrobkov

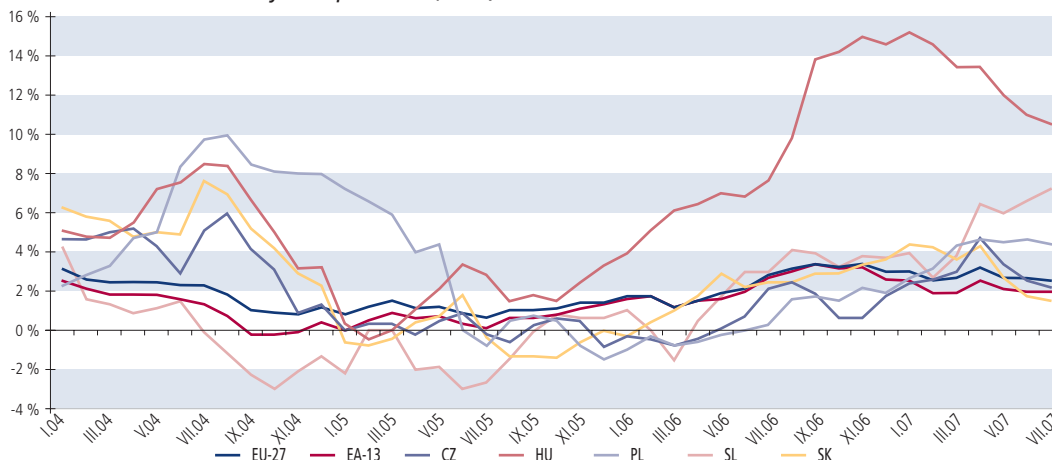

Zdroj: ŠÚ SR.

⁶ V boxe 7 septembrového vydania Monthly Bulletin ECB (Recent food developments in world markets and the euro area) sa uvádza, že spotrebiteľské ceny potravín v eurozóne nerástli tak rýchlo ako svetové ceny potravinových komodít aj preto, lebo v eurozóne je relatívne malý podiel importovaných poľnohospodárskych produktov. Je to aj dôsledok ustanovení spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, ktoré v určitej miere izolujú agrárny trh eurozóny od vonkajších vplyvov.

Graf 2 Medziročné zmeny cien potravín (HICP)

Zdroj: Eurostat.

ropy na medziročnej báze väčšinou klesajú, kým ceny obilnín majú rastúci trend. V rámci cien priemyselných výrobcov dochádza už niekoľko rokov k významnému kompenzovaniu rastu cien ropy poklesom cien obilnín a naopak. Je otáznou, k akým inflačným tlakom by došlo pri trvalejšom súčasnom rastúcom trende cien ropy a obilnín.

Ceny potravín v rámci HICP rástli na Slovensku v posledných rokoch na medziročnej báze väčšinou mierne rýchlejšie, resp. klesali pomalšie ako ceny potravinárskych výrobkov v rámci cien priemyselných výrobcov. Výnimkou bol len január 2005. Od mája 2007 rastú ceny potravín v rámci HICP pomalšie ako ceny potravinárskych výrobkov v rámci PPI. Najvýraznejší medziročný rast zaznamenali ceny potravín v rámci HICP v júli 2004 (7,6 %), keď ceny potravinárskych výrobkov v rámci PPI vzrástli o 3,6 % a ceny obilnín o 18,4 %. V júli 2007 vzrástli ceny potravín v rámci HICP o 1,5 %, ceny potravinárskych výrobkov v rámci PPI o 2,9 % a ceny obilnín o 24,5 %.

Medziročný rast cien potravín (bez nápojov – CP011 podľa klasifikácie COICOP) v rámci HICP bol na Slovensku v júli 2007 najnižší spomedzi okolitých krajín a aj pod priemerom za krajiny EÚ-27 (2,5 %) a EÚ-13 (2,0 %). Nad priemerom EÚ-27 bol rast spotrebiteľských cien potravín v Poľsku (4,4 %), Slovinsku (7,2 %) a Maďarsku (10,5 %). Od apríla 2007 mala medziročná dynamika spotrebiteľských cien potravín klesajúci trend tak na Slovensku, ako aj vo všetkých okolitých krajinách (pravdepodobne aj vplyvom bazického efektu cien zemiakov). Rastúci trend bol len v Slovinsku.

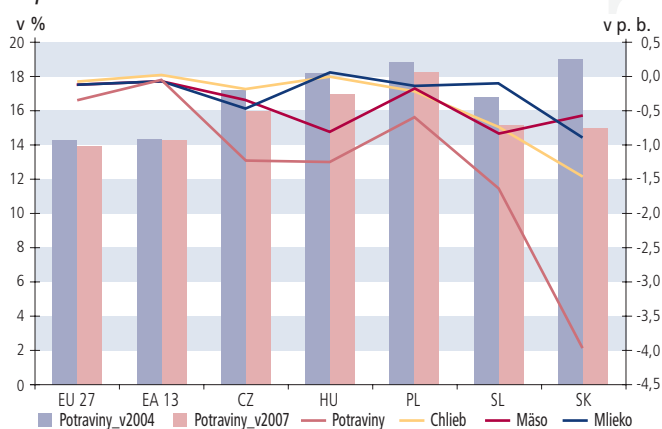
Spotrebiteľské správanie a váha potravín ako celku v spotrebnom koši ovplyvňuje ich príspevok k celkovej inflácii v jednotlivých krajinách. Kým za posledné štyri roky podiel potravín v spotrebnom koši v krajinách eurozóny v podstate stagnoval (pokles o necelú desatinu percentuálneho bodu), v nových členských krajinách došlo k výraznejšiemu poklesu tohto podielu. V Poľsku na 18,3 %, v Maďarsku na 17,0 %, v Českej republike na takmer 16,0 %, v Slovinsku na 15,2 % a na Slovensku na 15,0 %.

Najvýraznejší pokles podielu potravín v spotrebnom koši v roku 2007 v porovnaní s rokom

2004 zaznamenalo v strednej Európe Slovensko (o takmer 4 percentuálne body), pričom váha chleba a pekárenských výrobkov poklesla o takmer 1,5 percentuálneho bodu na 2,3 %, mäsa o zhruba 0,6 percentuálneho bodu na 4,2 % a mlieka a mliečnych výrobkov o 0,9 percentuálneho bodu na takmer 3,0 %. Slovensko sa takto najviac priblížilo k priemerom podielu potravín v spotrebnom koši za krajiny EÚ-27 (14,3 %) a EÚ-13 (13,9 %). Kým v starých členských krajinách EÚ sa podiely výdavkov na jednotlivé skupiny potravín v spotrebnom koši menili za posledné 4 roky len minimálne, v nových členských krajinách klesali tieto podiely veľmi diferencovane. Mierny nárast váhy v spotrebnom koši zaznamenal v posledných rokoch chlieb a pekárenské výrobky v Maďarsku a v krajinách EÚ-13, ako aj mlieko a mliečne výrobky v Maďarsku.

Trend vývoja spotrebiteľských cien chleba a pekárenských výrobkov bol na medziročnej báze od začiatku roka 2005 až zhruba do polovice roka 2006 v krajinách strednej Európy relatívne podobný a ich úroveň bola pod priemerom EÚ-27 aj EÚ-13. Od polovice roka 2006 sú medziročné zmeny cien chleba a pekárenských výrobkov v jednotlivých krajinách značne diferencované. Najvýraznejšie rástli ich ceny v Maďarsku (maximum v júni 2007 o takmer 23 %), v Českej re-

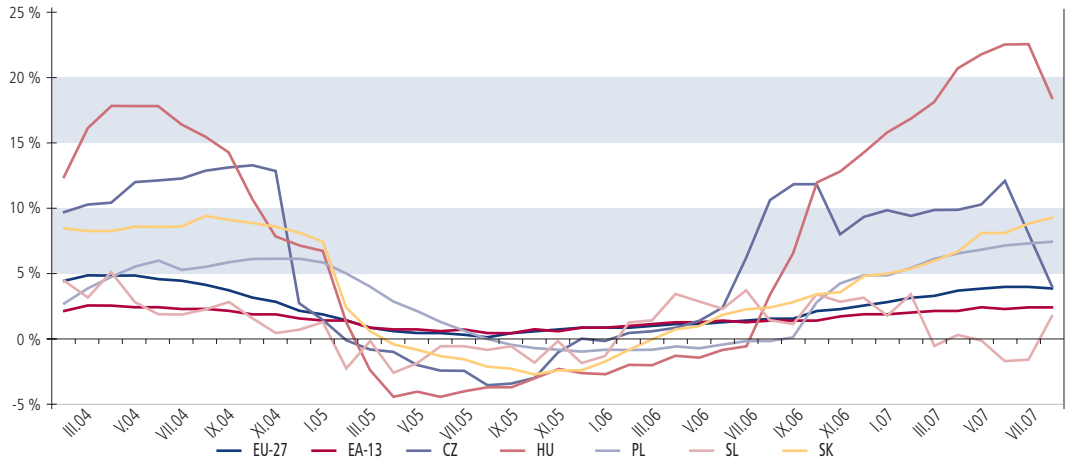
Graf 3 Vývoj váh potravín ako celku a vybraných zložiek v spotrebnom koši v rokoch 2004 až 2007

Zdroj: Eurostat.

Graf 4 Medziročné zmeny cien chleba a pekárenských výrobkov (HICP)

Zdroj: Eurostat.

publike (maximum v máji 2007 o vyše 12 %), kde však došlo v posledných mesiacoch k spomaleniu rastu. Trend postupného zrýchľovania medziročného rastu cien chleba a pekárenských výrobkov je charakteristický od posledných mesiacov roku 2006 pre Poľsko (maximum v júli 2007 o takmer 7,5 %) a Slovensko (maximum v júli 2007 o vyše 9 %). Slovinsko zaznamenalo maximálny rast cien chleba a pekárenských výrobkov v januári 2007, ale od marca do júna ich ceny klesali a v júli opäť vzrástli o zhruba 2 %.

V súčasnosti rastú medziročné spotrebiteľské ceny chleba a pekárenských výrobkov najvýraznejšie v Maďarsku (júl 2007 o 18,5 %), Slovensko zaznamenáva druhý najvýraznejší rast. Pomerne dynamicky rastú ceny chleba a pekárenských výrobkov v priebehu roka 2007 aj v Poľsku (júl 2007 o 7,4 %). Na úrovni priemeru EÚ-27 je dynamika cien týchto výrobkov v Českej republike (júl 2007 o 3,8 %) a pod priemerom EÚ-27 aj EÚ-13 je tempo rastu cien chleba a pekárenských výrobkov v Slovinsku (júl 2007 o 1,8 %).

Relatívne malý rozptyl medziročných zmien spotrebiteľských cien mäsa trvá vo väčšine krajín strednej Európy od augusta 2005. Výrazne začali rásť ceny mäsa v druhej polovici roka 2006 v Maďarsku (maximum v decembri 2006 o vyše 14 %). Od začiatku roka 2007 sa tento rast po-

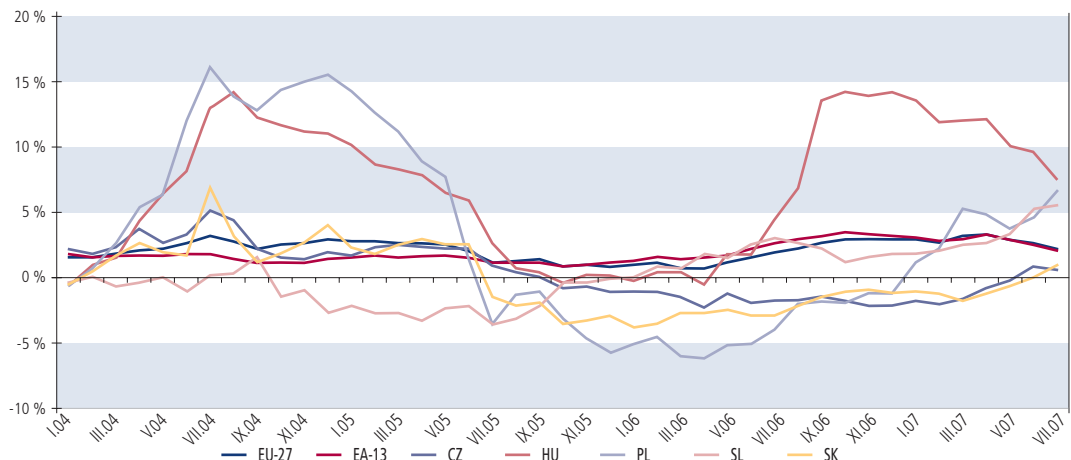
stupne spomaľuje, ale aj tak je v súčasnosti najvyšší v rámci krajín V4 a Slovinska.

Medziročný vývoj spotrebiteľských cien mäsa na Slovensku v roku 2007 je veľmi podobný ako v Českej republike, keď tieto ceny prakticky celý prvý polrok klesali. V júli 2007 vzrástli v Českej republike o 0,6 % a na Slovensku o 1 %. Dynamika spotrebiteľských cien mäsa je v okolitých krajinách v posledných mesiacoch výrazne nad úrovňou cien v Českej republike a na Slovensku, ale aj nad priemerom EÚ-13 a EÚ-27. V júli vzrástli spotrebiteľské ceny mäsa na medziročnej báze v Maďarsku o 7,6 %, v Poľsku o 6,7 % a v Slovinsku o 5,5 %.

V rámci mierne rastúcich medziročných spotrebiteľských cien mlieka a mliečnych výrobkov za obdobie posledného jeden a pol roka výrazne vynieva Maďarsko a Slovinsko. V Maďarsku výrazne medziročne rástli spotrebiteľské ceny mlieka a mliečnych výrobkov hlavne v druhom a treťom štvrtroku 2006 a od mája 2007 sa ich dynamika postupne spomaľuje (maximum v apríli 2007 o 13,5 %). V Slovinsku začal výrazný medziročný rast spotrebiteľských cien mlieka a mliečnych výrobkov koncom roka 2006 a napriek spomaleniu v marci 2007 pokračuje v ďalších mesiacoch rýchlym tempom (v júli 2007 o vyše 11,5 %).

Rast spotrebiteľských cien mlieka a mliečnych

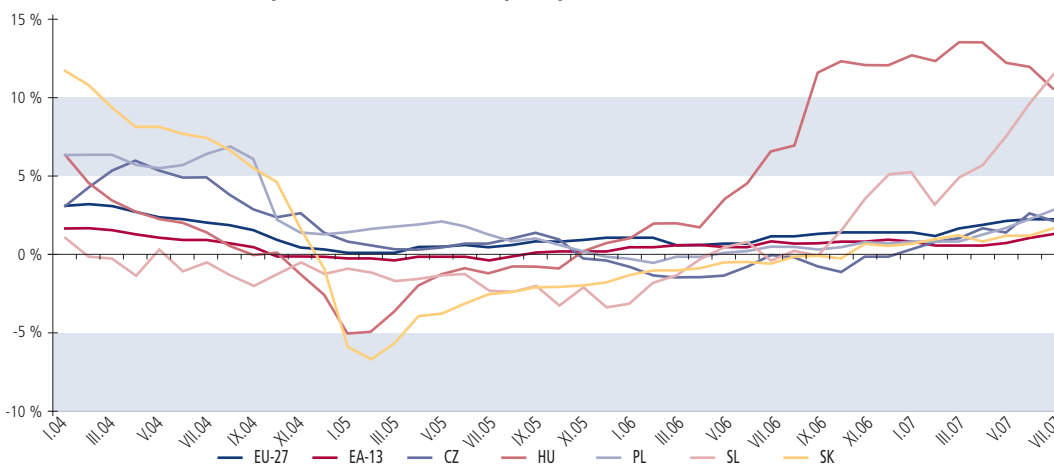
Graf 5 Medziročné zmeny cien mäsa (HICP)

Zdroj: Eurostat.

Graf 6 Medziročné zmeny cien mlieka a mliečnych výrobkov (HICP)

Zdroj: Eurostat.

výrobkov sa na Slovensku v priebehu roku 2007 pohyboval medzi priemerom za EÚ-13 a EÚ-27 a bol najnižší spomedzi krajín V4 a Slovinska. V júli 2007 vzrástli na Slovensku ceny mlieka a mliečnych výrobkov o 1,7 % (v EÚ-13 v priemere o 1,3 % a v EÚ-27 v priemere o 2,3 %).

Z analýzy medziročných zmien spotrebiteľských cien hlavných potravinových skupín a potravín ako celku v rámci krajín EÚ možno zovšeobecniť, že zhruba od polovice roku 2005 nastupuje tak v krajinách EÚ-13, ako aj v krajinách EÚ-27 trend postupného rastu cien potravín. Výraznejší priemerný rast bol v krajinách EÚ-27 ako v krajinách EÚ-13. V krajinách EÚ-27 najvýraznejšie medziročne rástli priemerné spotrebiteľské ceny chleba a pekárenských výrobkov, potom mäsa, mlieka a mliečnych výrobkov. V krajinách EÚ-13 najvýraznejšie medziročne rástli v priemere spotrebiteľské ceny mäsa, potom chleba a pekárenských výrobkov, mlieka a mliečnych výrobkov.

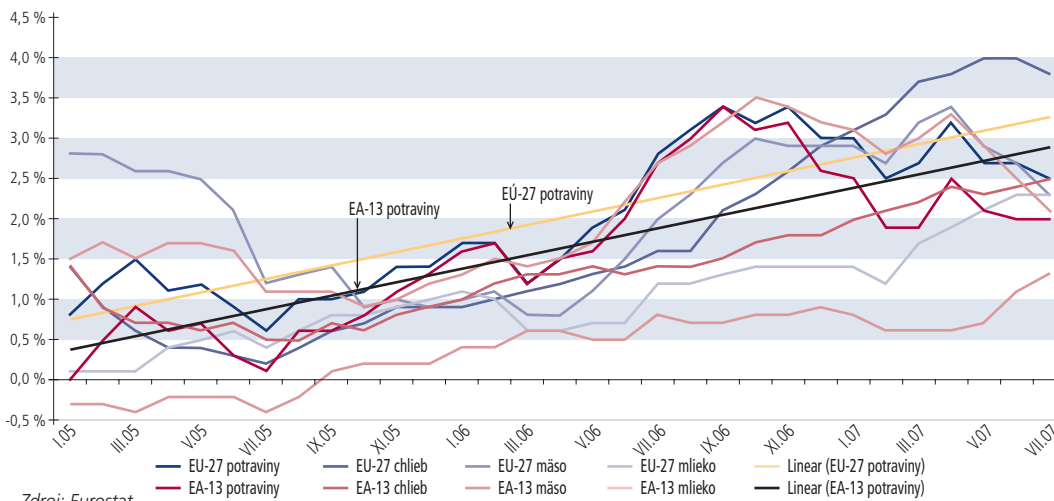
Medziročný vývoj spotrebiteľských cien jednotlivých skupín potravinárskych výrobkov bol v posledných rokoch v jednotlivých krajinách EÚ značne diferencovaný. Od marca 2005 do februára 2006 spotrebiteľské ceny chleba a pekárenských výrobkov na Slovensku na medziročnej báze klesali, ale od marca 2006 dynamicky rastú. V júli

2007 na Slovensku v porovnaní s priemerom EÚ-27 omnoho výraznejšie rastli spotrebiteľské ceny chleba a pekárenských výrobkov (9,3 %, resp. 3,8 %), pomalšie však rastli spotrebiteľské ceny mäsa (1,0 %, resp. 2,1 %) a ceny mlieka a mliečnych výrobkov (1,7 %, resp. 2,3 %).

Ceny potravinárskych výrobkov v rámci cien výrobcov pre domáci trh majú v rámci krajín EÚ v posledných rokoch podobný trend, len s posunutými úrovňami v jednotlivých krajinách. Po ich priemernom raste v rámci EÚ-13 aj EÚ-27 do prvej polovice roku 2004 nasledovalo spomaľovanie rastu s prechodom do mierneho poklesu v prvej polovici roku 2005 (v Českej republike, Poľsku a na Slovensku k výraznejšiemu poklesu, ktorý trval až do polovice roku 2006) a k následnému opätovnému rastu.

V súčasnosti najvýraznejšie rastú ceny výrobcov potravinárskych výrobkov pre domáci trh v Maďarsku (7,1 %) a Poľsku (5,8 %). Na Slovensku zaznamenali ceny potravinárskych výrobkov v rámci cien výrobcov pre domáci trh (podobne ako spotrebiteľské ceny potravín v rámci HICP) v júli 2007 na medziročnej báze najnižší rast (3,1 %) spomedzi krajín V4 a Slovinska a boli aj tesne pod úrovňou priemerov za krajiny EÚ-13 (3,4 %) a EÚ-27 (3,7 %). Podrobnejšiu analýzu vývoja cien za jed-

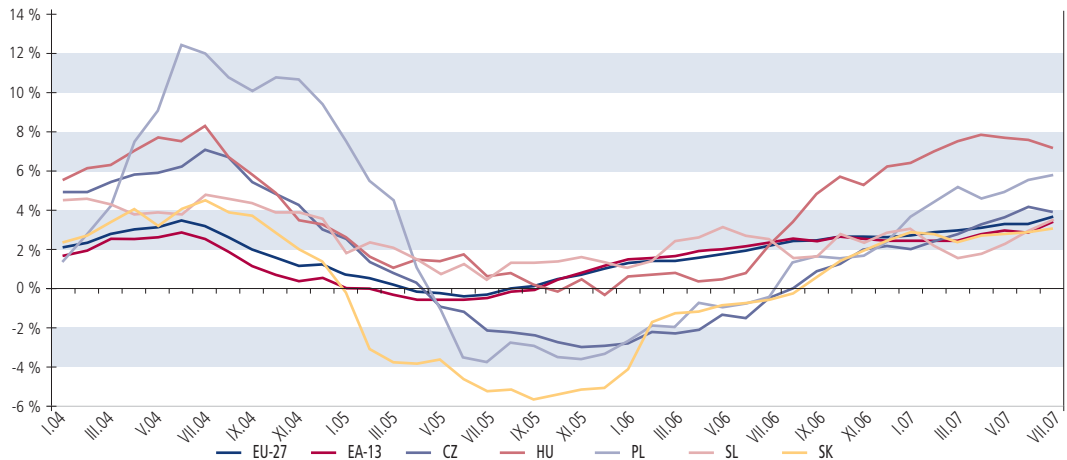
Graf 7 Medziročný vývoj spotrebiteľských cien potravinárskych výrobkov v krajinách EÚ-13 a EÚ-27

Zdroj: Eurostat.

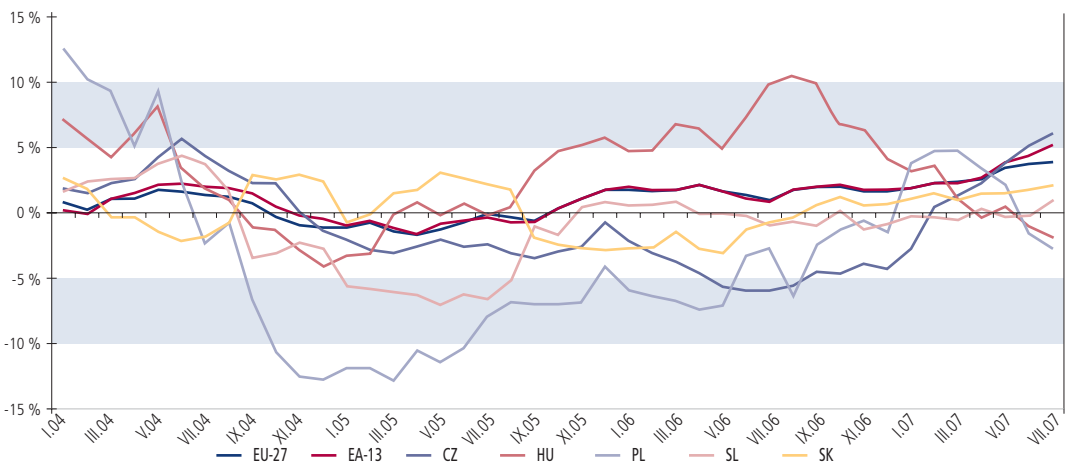

Graf 8 Medziročný vývoj cien potravín a nápojov v rámci cien výrobcov pre domáci trh

Zdroj: Eurostat.

Graf 9 Medziročný vývoj exportných cien potravín a nápojov v rámci cien výrobcov

Zdroj: Eurostat.

notlivé skupiny potravinárskych výrobkov v jednotlivých krajinách nemožno zrealizovať v dôsledku nedostupnosti porovnateľných údajov.

Exportné ceny výrobcov potravinárskych výrobkov majú v rámci krajín EÚ v posledných rokoch podobný trend ako ceny výrobcov pre domáci trh, len sú variabilnejšie v jednotlivých krajinách.

ZHRNUTIE

- V dôsledku výrazného rastu celosvetového dopytu po obilninách sa stáva táto komodita strategickou surovinou s dopadmi na hospodársku a cenovú politiku.
- Podpora využívania biomasy v Európskej únii je zakotvená v smernici Európskeho parlamentu a Rady o biopalivách č. 2003/30/ES. Od hospodárskeho roka 2007/2008 sa bude v rámci EÚ vypláčať podpora pestovateľom tzv. „energetických plodín“ do výšky 45 EUR/ha a maximálnej garantovanej výmery EÚ 2 mil. ha.
- Ceny výrobcov potravinárskych výrobkov aj spotrebiteľské ceny potravín závisia od celého radu faktorov, pričom niektoré sú len pomerne ťažko predvídateľné (najmä poveternostné vplyvy).
- V posledných rokoch sledujeme rastúci trend cien výrobcov potravinárskych výrobkov aj spo-

trebiteľských cien potravín, do ktorých sa však ceny obilnín nepremietajú priamoúmerne.

- Od roku 2005 sa postupne znižuje variabilita medziročných zmien spotrebiteľských cien potravín v nových členských krajinách EÚ.
- Miera vplyvu potravín na celkovú infláciu v jednotlivých krajinách závisí aj od spotrebiteľského správania obyvateľstva a následne od váhy potravín v spotrebnom koši príslušnej krajiny.
- V rámci cien priemyselných výrobcov dochádza už niekoľko rokov k významnému kompenzovaniu rastu cien ropy poklesom cien obilnín a naopak, čo môže mať tlmiaci vplyv na celkovú infláciu. Je otázne, k akým inflačným tlakom by došlo pri trvalejšom súčasnom rastúcom trende cien ropy i obilnín.
- Nakoľko očakávaný rast cien potravín bude mať v nasledujúcom období globálny charakter, nemal by ohroziť splnenie inflačného kritéria, podmieňujúceho vstup Slovenska do eurozóny.
- K eliminovaniu vplyvu rastúcich cien potravín na svetových trhoch na domáce ceny potravín môžu prispieť viaceré faktory:
 - efektívna agrárna politika stimulujúca domácu produkciu a potravinovú bezpečnosť,
 - zdravá konkurencia prvovýrobcov a korektný vplyv obchodných reťazcov.

Literatúra:

1. Monthly Bulletin. ECB, september 2007.
2. Možnosti a obmedzenia výroby a spotreby biopalív v SR; poznámky k aplikácii smernice 2003/30/EC o podpore využitia biopalív v doprave. In.: www.euractiv.sk.
3. Situačná a výhľadová správa k 30.12.2006 – Obilniny. VÚEPP, Bratislava 2007.
4. Situačná a výhľadová správa k 30.12.2006 – Olejníny. VÚEPP, Bratislava 2007.
5. Report on the visit to The international grains council meetings in London (United Kingdom): 11 to 12 June 2007.